מנורת המאור — בכסוי הסוד וגלויו

בענין כסוי סוד חבירו

החלק הראשון, בכסוי הסוד וגלויו.

ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל. גרסינן במ' שבת בפרק הזורק מרשות היחיד, ת"ר המקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר, מה להלן צלפחד, אף כאן צלפחד. דברי ר' עקיבא. אמ' לו ר' יהודה בן בתירא, עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך, התורה כסתו ואתה מגלה אותו, ואם לאו, אתה מוציא לעז על אותו צדיק. כיוצא בדבר, ויחר אף ה' בם וילך, מלמד, שאף אהרן נצטרע. דברי ר' עקיבא. אמ' לו ר' יהודה בן בתירה, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך, התורה כסתו ואתה מגלהו, ואם לאו, אתה מוציא לעז על אותו צדיק.

וגרסי' במדרש משלי ריבך ריב את רעך וסוד אחר על תגל, פן יחסדך שומע ודבתך לא תשוב. כיצד. אם יהיה לך ריב על חבירך, ותלכו אצל הדינין, אל תטעון אותו אלא באותו דבר שהלכתם בשבילו אל הדיינין, ולא תשיב אותו אלא על אותה טענה בלבד, ואל תגלה סודו בדבר אחר, ואל תאמר לו כך וכך עשית, כדי להבהילו ולסתור טענתו, ולא תקפח אותו בדברים. ואם עשית כך, יחסדך שומע, פירוש יחרף אותך, ויאמר, ראה פלוני, היאך הוא מגלה סוד פלוני, ויבהיל אותו לפני הדיין, כדי ליטול ממנו ממון שלא כדין. ומתרגמינן חרפה חיסודא. ויאמר ג"כ הדיין, פלוני בא לטעון לפלוני כך וכך, ולא עלה בידו, גלה סודו בדבר אחר, ועבר על ריב לא לו. ודבתך לא תשוב, אחר שיצא מפיך חרופו, והדברים המכוערים, לא תוכל להשיב אותן.

והמגלה סוד חבירו הרי זה כשופך דמים, שנאמ' לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך אני ה'. ד"א לא תעמוד על דם רעך, זה הפותח כתב ששלח חבירו לאחרים, או ששלחו לו אחרים, וקורא אותו. ואפי' שלא גלה הסוד לאחרים, הואיל וגלה סוד חבירו, ופתח כתב סתום וחתום, ועמד על סוד חבירו שלא מדעתו, מעלה עליו הכתוב כאלו הרגו. כי איפשר שהיה כתוב בו סוד גדול, שאלו נגלה לאחרים היו הורגים אותו, כי לא בחנם סתם וחתם אותו, ואלו היתה כוונת הכותב אותו שיתגלה לכל, לא היה חותם אותו.

וגרסי' במדרש בני ציון היקרים, מה היתה יקרותן של בני ציון. הוא מספר בעניינים הרבה חכמתן ויקרותן. ואחת מהן ההוא מעשה באדם אחד, שפגע בריבה אחת קטנה בשוק, ובידה כלי, והיה מכוסה בכלי אחר. אמ' לה, מה בכלי זה. אמרה לו, אלו היה בדעת אמא לגלות כלי זה, ולדעת מה שבתוכו, לא היתה מכסה אותו בכלי אחר.

ועוד גרסי' במדרש משלי הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. פי' אל תפקיד סודך למי שהוא הולך רכיל, כי הואיל ואינו שומר שפתיו מן הרכילות אל תאמן בו סודך, ואע"פ שתמסור אותו לו, ותאמר, כסה סוד זה ואל תגלהו, יגלה אותו על כל פנים, מפני טבעו הרע. ד"א הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. א"ת למי שהוא הולך רכיל בטבעו, כסה סודי, יגלה אותו, אבל נאמן רוח, אפי' שלא תאמר לו אלא דברים בלבד, דברים בעלמא, ואפי' שלא תאמר לו, סוד הוא, כסה אותו, הרי הוא מכסה מפני טבעו, שהוא נאמן רוח, כ"ש אם תאמר לו, סוד הוא, כסה אותו ואל תגלהו.

לפי' ירגיל אדם עצמו לכסות סוד חבירו, ואע"פ שאין בגלוי הסוד ההוא נזק לבעליו, הואיל ויכיר מחשבתו בגלויו נזק הוא לו, שנאמר הפר מחשבות באין סוד. ר"ל במקום שמגלין הסוד, אין שום אדם יכול לקיים מחשבתו, כי יחשוב בלבו ויאמר אעשה כך וכך על מנת שיהיה סוד, אם יתגלה אותו סוד קודם שתעשה המחשבה, לא תתקיים. כיצד. היה בלבו לקנות פרקמטיא שהיתה בזול, ולא היה שום אדם יודע שהיתה בזול, אלא הוא יעלה במחשבתו לקנותה, אם טרם שיקנה אותה יגלה הסוד לאחרים, אחרים קונים אותה, ונמצא מפר מחשבתו, מפני שלא שמר סודו.

לעולם הוי זהיר בסוד חבירך, ואל תגלהו, ואל תוציא מפיך דבר שתתגנה בשבילו, בגלוי סוד או בדבר אחר. כדגרסי' בפרק כל כתבי הקודש א"ר יוסי, מימי לא דברתי דבר וחזרתי פני לאחורי. ר"ל לעולם לא גליתי סוד חבירי, ולא ספרתי לשון הרע, ולא דברתי דבר אפי' ביני לבין עצמי מה שלא הייתי מדבר בתוך קהל ועדה. ההוא תלמידא דאפיק מה דאתמר דבי מדרשא דר' אמי לבתר תלתין ותרין שנין, ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואכריז עליה דין גלי רזיא. שאלו לחכם אחד, ואמרו לו, היאך אתה בכסוי הסוד. אמר להם, כשיפקיד אדם סודו בידי, אחצוב לו קבר בתוך לבי, ואקבור אותו. פי' לא אגלה הסוד כל ימי, כי איך יתכן לפתוח לבי ולהוציא משם הסוד שקברתי בו, ואחיה.

מעשה באדם אחד, שהפקיד סודו אצל חכם אחד. אמ' לו, הבנת דברי. אמ' לו, כבר שכחתי מה שאמרת לי. כלומר, הוי בטוח שלא אגלה סודך, והרי הוא כאלו שכחתי אותו. כ"ש שצריך אדם לשמור סוד עצמו ולא יגלה לאדם בעולם, ואפי' לאוהבו, שכן בני אדם אומרים במשליהם, סוד שאינך מפקיד אצל אויבך אל תפקיד אותו אצל אוהבך, כי לפעמים יהפך האוהב לאויב ויגלה הסוד. ואמר החכם לא תגלה סודך לא למשכיל ולא לכסיל, כי לפעמים יכסל המשכיל, וכ"ש הכסיל. ועוד אמ' לעולם לא הפקדתי סודי אצל אדם, וגלהו, והייתי מאשים אותו, אלא הייתי מאשים [לעצמי, והייתי אומר, אני לא יכולתי לכסות סודי וגליתי אותו לאחרים, למה אני מאשים לזה שגילהו]. ועוד אמר סודו של אדם מסור בידו כעבד, ואם יגלה אותו יהיה הוא עבד לסוד, מפני שהוא מתייירא שמא יגלה. לפיכך צריך אדם ליזהר בסודו ולא יגלהו כלל, ואפי' בינו לבין עצמו לא ישיח בו, ולא ישמיעהו באזניו, כמו שארז"ל על דרך משל, אל תשיח בין הכותלים, כי אזנים לכותל, ושלמה ע"ה אמר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגד דבר.